

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

APARTMAN BOŞLUĞU

Araştırma Sorusu: Hakan BIÇAKÇI’nın “Apartman Boşluğu” adlı yapıtında odak figürün yabancılaşması nasıl işlenmiştir?

Kategori: Kategori1

Sözcük Sayısı: 3056

İÇİNDEKİLER

1) GİRİŞ.....	2
2) KARAKTERLER VE BAKIŞ AÇILARI ÜZERİNDEN YABANCILAŞMA	5
3) SEMBOLLER ÜZERİNDEN YABANCILAŞMA.....	8
4) MEKAN KULLANIMI ÜZERİNDEN YABANCILAŞMA.....	14
5) SONUÇ.....	15
6) KAYNAKÇA.....	17

Araştırma sorusu: Hakan BIÇAKÇI’nın “Apartman Boşluğu” adlı yapıtında odak figürün yabancılaşması nasıl işlenmiştir?

1) GİRİŞ

Modern Türk edebiyatında bireyin toplumla kurduğu ilişkilerin zayıflaması, yalnızlık ve yabancılaşma gibi temalar özellikle kent yaşamını konu alan eserlerde sıkça işlenen meseleler arasında yer almaktadır. Kentleşme sürecinin hızlanması ile büyüyen şehirlerde bireylerin kalabalıklar içinde giderek yalnızlaşması, insanların aralarındaki bağların zayıflaması ve bireyin çevreden kopmuş hissetmesi edebiyatın önemli inceleme alanlarından biri hâline gelmiştir. Bu konuda ele alınabilecek eserlerden biri de Hakan Bıçakçı’nın “Apartman Boşluğu” adlı romandır. Yapıt, adından da anlaşılacağı üzere yalnızca fiziksel bir mekânı değil aynı zamanda bireyin iç dünyasında oluşan boşluğu ve yabancılaşmayı sembolik bir şekilde ortaya koyar. Romanda modern kent yaşamının anonim yapısı, insanların birbirine yakın fakat bir o kadar da uzak olduğu apartman yaşamı üzerinden anlatılır. Yapıtta karakterlerin günlük hayat içindeki davranışları, çevrelerindekiyle ilişkileri ve düşünceleri incelendiğinde, bireylerin toplumla kurduğu bağların nasıl zayıfladığı ve bunun sonucunda hissettikleri yalnızlık duygusu açıkça görülür. Bundan dolayı “Apartman Boşluğu”, yalnızlık ve yabancılaşma temalarının hem karakterler hem de anlatım teknikleri aracılığıyla işlendiği bir metin olarak değerlendirilebilir.

Romanın merkezinde yer alan odak figür Arif, modern kent insanının toplumdan yaşadığı kopuşun ve hissettiği duygusal boşluğun temsilcisidir. Arif’in sosyal ilişkilerinde ve iç dünyasında yaşadığı kırılmalar, bireyin toplumdaki yerini kaybetmesiyle ortaya çıkan yabancılaşmayı gösterir. Özellikle Ceren ile olan ilişkisi, bu yabancılaşmanın en belirgin olduğu alanlardandır. Ceren, Arif’in toplumdan kopuşunu ve bu süreçte yaşadığı değişimleri ilk fark eden karakterlerden biri olarak romanda önemli bir yere sahiptir. Arif’in Ceren’in hayatına sürekli girip çıkması sadece

romantik bir ilişkinin iniş çıkışlarını değil, aynı zamanda bireyin hayatındaki istikrarsızlığı ve bağ kurma konusundaki yaşadığı zorlukları yansıtır. Bu durum yapıttaki karakterlerin psikolojik derinliğini ortaya koymanın yanı sıra, işlenen yabancılaşıma temasını da güçlendirir. Arif'in çevresindekilerle kurduğu ilişkilerin giderek zayıflaması, onun toplumdan uzaklaşarak yalnızlaşmasına neden olur. Roman boyunca bu yalnızlık farklı anlatım araçlarıyla okuyucuya aktarılır. "Apartman Boşluğu" eseri boyunca yalnızlık ve yabancılaşıma temaları karakterlerin iç dünyalarıyla sınırlı kalmamıştır. Bu temalar roman boyunca mekânlar, nesneler ve tekrar eden semboller aracılığı ile de okuyucuya yansıtılmıştır. Apartman yapısı, komşuluk ilişkileri ve ortak yaşam alanları romanda sembolik önem taşır. 'Apartman Boşluğu', bir yandan insanların aynı binada yaşamalarına rağmen birbirlerinden uzak olmalarını temsil ederken, diğer yandan bireyin içsel boşluğunu sembolize eder. Karakterlerin birbirleriyle kurdukları sınırlı ve yüzeysel ilişkiler modern kent yaşamındaki yabancılaşıma ve yalnızlığın göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda roman boyunca kullanılan semboller yalnızlık temasının güçlü bir şekilde ifade edilmesini sağlar. Aynı zamanda anlatı boyunca kullanılan iç monologlar ve karakterlerin zihinsel süreçleri, okuyucunun karakterlerin iç dünyasına daha yakından bakmasına olanak tanır.

Bu tez çalışmasında "Apartman Boşluğu" romanı, bireyin toplumdan yabancılaşıması ve yalnızlaşması süreci bağlamında incelenecektir. Eserde odak figürün yaşadığı psikolojik değişimler, kurduğu ilişkiler ve içinde bulunduğu mekânlar üzerinden yabancılaşıma temasının nasıl işlendiği ortaya konulacaktır. Çalışmanın ilk bölümünde romandaki karakterler ve anlatım bakış açıları üzerinden yabancılaşıma ele alınacaktır. Bu bölümde özellikle odak figür Arif'in toplumla olan ilişkisi, iç dünyasındaki çatışmalar ve diğer karakterler ile olan bağları incelenerek bireyin yalnızlaşma süreci değerlendirilecektir. İkinci ve üçüncü bölümlerde ise romanda kullanılan semboller ve mekânların yabancılaşıma temasına nasıl katkı sağladığı incelenecektir.

Uzamlar, komşuluk ilişkileri ve romanda tekrar eden nesneler aracılığıyla yapılan yazınsal tercihler analiz edilerek bu sembollerin romanın genel temasıyla olan ilişkisi ortaya konacaktır. Böylece romanda bireyin yalnızlaşma süreci hem karakterlerin bakış açıları hem de sembolik anlatım unsurları üzerinden değerlendirilmiş olacaktır.

Bu çalışma, “Apartman Boşluğu” romanında bireyin toplumdan yabancılaşma ve yalnızlaşma sürecinin hangi anlatı teknikleri ve semboller aracılığıyla işlendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Yapılan incelemeler aracılığıyla yazarın bireyin iç dünyasını, toplumla kurduğu kırılğan ilişkileri ve modern kent yaşamının birey üzerinde yarattığı etkileri yapıt boyunca nasıl ele aldığı açıklanacaktır. Romanın yabancılaşma temasını hangi yöntemlerle aktardığı örneklerle aracılığıyla gösterilecektir. Böylece eser, modern kent insanının yaşadığı psikolojik ve toplumsal kopuşu yansıtan bir anlatı olarak değerlendirilecektir.

2) KARAKTERLER VE BAKIŞ AÇILARI ÜZERİNDEN YABANCILAŞMA

“Apartman Boşluğu” yapıtının en ayırt edici özelliği, anlatıcı figürünün sürekli olarak değişiyor olmasıdır. Olay akışı kimi zaman Arif’in kendi bakış açısından, kimi zaman onunla etkileşimde bulunan yakınlarının gözünden, kimi zaman da ilahi bir anlatıcı tarafından aktarılır. Bu anlatısal parçalama, Arif’in dünyasında giderek derinleşen kopukluğun ve tutarsızlıkları okuyucuya doğrudan yansıtır. Tek ve güvenilir bir anlatıcının bulunmaması, roman boyu Arif’in tutarlı bir benlik algısının olmadığını okuyucuya hissettirir. Anlatıcının sürekli değişmesi, Arif’in güvenilmezliğini ve tutarsızlıklarını görünür kılar. Roman ilerledikçe Arif’in gözünden anlatılan bölümlerde, olay örgüsü giderek tutarsızlaşır. Yapıtın başında göz ardı edilen detayların Arif’in gözünde zamanla büyümesi ve değişmesi gibi durumlar, Arif’in zihninde olayların nesnel gerçekliklerini yitirilişini okuyucuya iletir. Buna karşın, diğer karakterlerin bakış açısından anlatılan bölümler, Arif’teki değişimi daha bariz ve rahatsız edici bir şekilde ortaya koyar. Bu karşıtlık, okuyucunun Arif ile arasına mesafe koymasını sağlar ve onun iç dünyasının ne kadar kırılğan bir halde olduğunu hissettirir.

Bu anlatım tarzı, karakterlerin romandaki rollerinin belirginleşmesini sağlar. Arif’in sevgilisi Ceren, Arif’in yabancılaşmasını en erken fark eden ve bundan en çok etkilenen karakterdir. Arif’in Ceren’in hayatına girip çıkması, romantik bir ilişkinin gelgitlerinden daha farklıdır, bu Arif’in toplumla kurduğu bağların güçsüzlüğünün ve istikrarsızlığının göstergesidir. Ceren’in gözünden Arif, giderek içine kapanmak ve iletişim kurmakta zorlanmak gibi sosyal değişimler yaşamının yanı sıra fiziksel olarak da değişir. Roman boyunca yazar okuyucuya, Arif’in kendinde göz ardı ettiği değişimleri Ceren aracılığıyla gösterir. Bu yönüyle Ceren, Arif’in toplumdan kopuşunun en iyi tanığıdır. Ceren’in anlatımı sayesinde okuyucu, Arif’in kendisinin farkına varmadığı

değişimleri dışarıdan görme imkânı bulur. Roman boyunca Ceren'in ve Arif'in anlattığı bölümler arasındaki zıtlıklar, Arif'in toplumdan kopukluğunu okuyucuya çarpıcı bir şekilde gösterir. *“Eskiden aklıma gelen en abuk sabuk şeyleri bile paylaşmak için, hiç düşünmeden numarasını çevirdiğim, yanındayken sesli düşünür gibi konuştuğum Arif'i yarım saat geçmesine rağmen arayamıyordum.”*(BIÇAKÇI, 179) Yazar, geriye dönüş tekniği aracılığı ile, Arif'in toplumdan kopuşuyla Ceren ile olan ilişkisinin değişimini okuyucuya iletir. Geçmişte iletişime açık ve paylaşımcı biri olarak betimlenen olan Arif'in, toplumdan koptukça yaşadığı değişimlerin sonucunda Ceren'in artık onu aramakta bile zorlanması, aralarına kısa sürede giren duygusal mesafeyi ortaya koyar. Ceren'in *“Aramıza bir ay içinde giren mesafeye inanmak mümkün değildi.”*(BIÇAKÇI, 179) sözleri ise bu durumun sıradan bir sevgili tartışması değil, Arif'in kişiliğinde yaşanan derin bir dönüşüm olduğu okuyucuya düşündürür. Bu değişim yalnızca Ceren ve Arif'in arasındaki romantik ilişkiyle sınırlı değildir. Ceren'in gözlemleri, Arif'in hayatındaki bütün bağların zayıfladığını ortaya koyar. Ceren, Arif'in sadece kendisinden değil, ailesinden ve arkadaşlarından da uzaklaştığını fark eder. *“Zaten sırf ben değildim hayatından çıkan. Ailesiyle bile görüşmüyordu en son. İşini bıraktı, ‘müziği bırakacağım,’ deyip duruyordu.”* (BIÇAKÇI, 179). Ceren'in bilinç akışı sırasında yaptığı bu tespit, Arif'in yalnızca bireysel bir ilişkiyi sonlandırmadığını, hayatındaki pek çok bağın kopmaya başladığını gösterir. Roman boyunca belirli bölümlerin Ceren'in gözünden anlatılması, Arif'in yabancılaşmasının kapsamını genişletir. Ceren için Arif ile ilişkisinin bitmesi hayatındaki tek büyük değişikliktir, ancak Ceren'e göre kendisi, Arif'in *“hayatından çıkan ayrıntılardan biri”* dir. Bu karşıtlık, Arif'in giderek duygusal bağ kurma yetisini yitirerek, çevresindeki insanlarla arasına mesafe koyduğunu belirtir. Ceren'in bakış açısının yanı sıra Arif'in içsel tepkilerinin de sunulması bu kopuşun duygusal boyutunu gösterir. Arif'in Ceren'e karşı hissettiği kırgınlık ve bu duyguyu ilk yaşadığı an, bizzat kendi

anlatımıyla okuyucuya sunulur. “*Ben ona kimseye açmadığım biricik sırrımı açıyordum, o ise uzak bir köşede halime acıyarak hüngür hüngür ağlıyordu. O an içimde bir şeylerin öldüğünü hissettim. Şarkılarıma karşı değil tabii, Ceren’e karşı.*”(BIÇAKÇI, 189). Bu sahne, Arif’in Ceren ile yaşadığı ilişkinin yalnızca bir ayrılıkla değil, duygusal bir kırılma ile sona erdiğini gösterir. Arif, Ceren’in verdiği tepkiyi anlayış ya da destek olarak değil, acıma olarak algılar. Bu yorumu, Arif’in insanlarla kurduğu bağların giderek kırılganlaştığını kanıtlar. İnsan ilişkilerinde bağları gitgide kopuyor olsada, Arif sanatıyla olan bağına sadıktır.

Arif’in en yakın arkadaşlarından biri olan Ender ise iki karakter arasındaki benzerlikleri sayesinde Arif’in bir tür yansımasıdır. İki karakterin de müzikle derin bir bağlarının olmasının yanı sıra, toplumdan uzak ve iç dünyalarında kayıp figürlerdir. Benzer sebeplerden kaynaklanan bu kopuş, bedenlerinde zıt biçimlerde görünür. İkiside kendilerine bakmayı bırakmış olmalarına rağmen, Arif zayıflayıp çökerken, Ender kilo alır. Bu fiziksel karşıtlık, yalnızlığın kişiden kişiye farklı sonuçlar yaratabileceğini gösterir. Ender’in müziğe karşı takıntısı ve evden çıkmayarak geçirdiği yaşamı, Arif’in toplumdan daha da çok koparsa olabileceği kişiyi okuyucuya gösterir. Arif’in, Ender’in besteleri hakkındaki düşüncelerine büyük önem vermesi, onun hâlâ bir dış onaya tutunma çabasını sürdürdüğünü ve ne kadar az da olsa hala toplumla bir bağ kurma isteğinin olduğunu gösterir. Fakat Arif’in Ender ile olan bağı, gördüğü bir rüya sonucu, Ceren ve Ender’in birlikte olduğuna inanmaya başlamasıyla kırılır. Hem toplumdan kopuklukları hem de kişiliklerinin benzer olması dolayısıyla, Arif’in geçirdiği değişimi normal karşılaması beklenirken, Ender’in bakış açısından yazılan bölümlerde yaşadığı kaygı ve endişe durumun vahimliğini okuyucuya iletir. “*Dehşet içinde çıktım apartmandan. Temiz havayı içime çekerek ve ağlamamak için kendimi tutarak yürümeye başladım.*” (BIÇAKÇI, 238). Benzer yaşam tarzları sürdürmelerine rağmen, Arif’i ziyaret ettikten sonra Ender’in yaşadığı bu güçlü duygular, okuyucuyu Arif adına

endişelendirir. “Kendimi müthiş bir kem keşenin ortasında buldum. Duvarlar yumurta kutularıyla kaplıydı. Kutulardan bazıları yere düşmüştü. Duvarlar simsiyahtı. Yerler kağıtla, çoğu bir yere bağlanmamış kablolarla, gitar telleri, penalar, nota defterleri ve kalemlerle doluydu. Bombalanmış bir müzik stüdyosunda gibiydim.” (BIÇAKÇI, 237). Eve uğradığı kısa zamanda Ender’in yaptığı bu betimlemeler, Arif’in hem toplumdan hem de sürdürdüğü yaşamdan kopukluğunu ve durumun ciddiyetini belirtir.

3) SEMBOLLER ÜZERİNDEN YABANCILAŞMA

Romanda Arif’in anneanesi ve karşı komşu karakterleri üzerinden kuşaklar arası yalnızlık ele alınır. Anneanne figürü, Arif’in roman boyunca düzenli olarak iletişimde bulunduğu tek aile üyesidir. Eşini kaybetmiş ve kızı yurtdışında yaşayan bu yaşlı kadın, toplumla ve ailesiyle bağ kurma çabasını yemek yapıp ikram ederek sürdürmeye çalışır. Fakat evin içindeki eskimiş eşyalar ve bayat yiyecekler, bu bağ kurma çabasının karşılıksız kaldığını belirtir. “*Sehpaların üzerinde de iyice yaşlanan anneannemin içinde bulunduğu durumu hüznü ve çarpıcı bir üslupla anlatan nesneler: ampulü patlamış süslü lambalar, durmuş saatler, gazı bitmiş şık çakmaklar, özenle yapılandırılmış kırık vazolar, soluk fotoğraflar...*” (BIÇAKÇI, 84) Bu nesneler, işlevlerini yitirmiş ve zamanla eskimiş olmalarıyla, yaşlılık ve toplum tarafından unutulmuşluk arasındaki bağı okuyucuya gösterir. Evdeki nesneler, anneanne figürünün yalnızlığını ve zamanın onun üzerinde bıraktığı izleri mecazi biçimde yansımalarıdır. Evindeki nesneler üzerinden, anneanne figürünün yalnızlığının Arif’inkinden daha sessiz fakat aynı ölçüde derin olduğunu hissettirir. Arif’in onu yalnızca ara sıra ziyaret etmesi ise yabancılaşmanın sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir boyutta olduğunu gösterir. Roman boyunca Arif’in anlatımı, anneannenin iletişim kurma biçiminin neredeyse tamamen yemek üzerinden olduğunu okuyucuya belirtir. “*Evine her geldiğimde cepheden yeni dönmüş bir asker gibi karşılanırdım böyle. Pişirdiklerini yedirmek,*

onun yegâne iletişim kurma biçimiydi. Birisiyle bir şey paylaşmasının tek yolu, ona bir şeyler yedirmesiydi.” (BIÇAKÇI, 83). Yemek hazırlamak, anneanne figürü için yalnızca gündelik bir faaliyet değil, aynı zamanda bir sevgi ve bağ kurma girişimi olduğunu gösterir. Yemek, anneanne figürü için aile bağlarını temsil eder. Bu iki sembolün birlikteliği, anneanesi Arif’e yiyecek ikram ettiğinde, ikram ettiği yiyecekler ve yiyeceklerin sunumunda da görülür. *“Bulaşık makinesinde yıkanıp durmaktan rengi dönmüş soluk fincanın içindeki bol sütlü kahvenin yanında bozuk çikolata ve bayat patates cipsi ikram etti. Evdeki tüm eşya gibi yiyecekler de eskiydi.”* (BIÇAKÇI, 84). Bu ayrıntılar, anneanne figürünün dış dünyadan bir nevi zaman durmuşçasına kopukluğunu vurgular. Yiyeceklerin bayat olması, anneanne figürünün hissettiği yalnızlığının ve ihmal edilmişliğinin somut bir göstergesidir. Romanda hem eşyalar hem de yiyecekler aracılığıyla toplumda yaşlılık, yalnızlık ve kuşaklar arasındaki kopuş temaları ele alınır.

Arif’in anneanesi toplumdan yabancılaşması durumunda yalnız değildir. Arif’in karşı komşusu, anneanesi gibi yaşlılık, yalnızlık ve toplumdan kopuş temalarının görüldüğü bir figürdür. Karşı komşusunun evine misafirlğe gittiği sahnede, yalnızlığın mekân ve nesneler üzerinden ele alınması okuyucuya Arif’in bilinç akışı boyunca yaptığı betimlemeleri ile aktarılır. *“Çok fazla mobilya vardı. Yarıyı dışarı çıkarılsa bile kalabalık olacaktı salon. Çok fazla da eşya vardı. Her bir mobilyanın üzerinde kapasitesini zorlayacak kadar yük... tek ortak noktası eskilik olan gümüşten, tahtadan, yuvarlak, kübik, iri, ufak nesneler...”* (BIÇAKÇI, 197). Komşu figürünün yaşam alanının betimlenişinde evindeki eşya yoğunluğu dikkat çekicidir. Evdeki eşyaların nitelikleri ve nicelikleri, toplumda yaşlıların yeri ile örtüşmektedir. Yaşlılar toplumda tıpkı bu eşyalar gibi, unutulmuş ve kenara bırakılmışlardır. Romandaki yaşlı figürler de topluma tutunma çabaları içinde evlerini yaşamlarını sürdürdükleri bir mekândan geçmişin zamanda donmuş bir

deposu hâline getirirler. Yapıt boyunca nesneler, yaşlı karakterlerin topluma bağlanma çabasını sembolize eder.

Komşusunun evinde Arif'in dikkatini çeken bir diğer unsur ise duvardaki tablodur. Arif'in anlatımına göre tablo roman boyunca sürekli değişmektedir. Tabloların 'değişimi', okuyucuya Arif'in gerçeklikten kopuk, güvenilmez bir anlatıcı olduğunu göstermenin yanı sıra, tablolardaki motifler üzerinden de iç dünyasında yaşadığı duyguları ve bilinçaltından izlekler sunar. “ *Tablo! Değişmişti. Bu sefer emindim. Dalgaların arasında bata çıka yol alan bir yelkenli asılıydı duvarda.*” (BIÇAKÇI, 172). Arif bu değişimi gözlemledikten kısa bir süre sonra tablo tekrardan değişir. “*Tablo yine değişmişti. Meyvelerle dolu bir sepet...*” (BIÇAKÇI, 174). Tablolardaki motiflerinin değişmesi, romanda gerçeklik algısının kırılganlığını ve odak figürün iç dünyasındaki belirsizliği yansıtan sembolik bir unsurdur. Dalgalar arasında ilerleyen yelkenli imgesi, yalnızlıkla birlikte gelen savrulma ve yön kaybı duygusunu çağrıştıran tablonun meyvelerle dolu bir sepet gibi daha durağan, birliktelik ve bereketi simgeleyen bir imgeye dönüşmesi, Arif'in çalkantılı iç dünyasını okuyucuya yansıtır.

Karşı komşunun yalnızlığı, Arif'in iki dairenin salonlarının birbirlerine olan yakınlığını fark ettiği sahnede netleşir. Arif'in anlatımına göre iki salon arasındaki fiziksel yakınlık dikkat çekicidir. “*İki dairenin salonu birbirine bakıyordu. Birkaç adım atsam karşımdaki salona giriş yapacak gibiydim.*” (BIÇAKÇI, 98). Apartmanlar arasındaki bu fiziksel yakınlığa rağmen komşular arasında güçlü bir iletişim yoktur. Karşı dairedeki yaşlı kadın günlerini tek kişilik koltuğunda oturmuş, gözlerini kırpmadan televizyon ekranına bakarak geçirmektedir. Arif, yaşlı kadının toplumdan kopukluğunu ve yalnızlığını camdan bizzat gözleme şansını yakalar. “*Tam karşımda yaşlı bir kadın, tek kişilik koltuğuna kurulmuş, gözlerini kırpmadan karşıma bakıyordu.*

Onu zaten yavaş yavaş kopmakta olduğu dünyadan iyice uzaklaştıracak sürükleyici bir televizyon programına kapılmış olmalıydı. Dışındaki evren soluklaşarak bulanıklaştıkça televizyon ekranı inadına parlaklaşarak netleşiyordu. Dışarının sesi kısıldıkça televizyonunki açılıyordu. Dışarısı onun üzerindeki kontrolünü arttırdıkça o elindeki televizyon kumandasını daha sıkı tutuyordu.”

(BIÇAKÇI, 98) Bu betimleme, modern yaşamda yalnız bireyin gerçek dünya ve toplumdan koparak medya aracılığıyla eksikliğini hissettiğı bağları yapay bir şekilde kurma çabasına işaret eder. Yaşlı kadının televizyon kumandası, onun dış dünya ile olan son bağlantısı olmanın yanı sıra, kontrolü de sembolize eder. Kumandayı sıkıca kavrayışı, yalnız figürün topluma tutunma ve hayatı üzerinde kontrol sahibi olma çabasını ifade eder.

Bu bağlamda karşı komşu ve anneanne figürleri, romanda yaşlılığın yalnızca fiziksel bir durum değil, aynı zamanda toplumsal bir kopuş olduğunu gösteren önemli sembollerdir. Nesnelerle dolu evler, sürekli değışen tablo ve televizyon karşısında geçirilen zaman, yalnız bireyin dünyasının giderek daraldığını ve dış gerçeklikle kurduğı ilişkinin zayıfladığını gösterir. Böylece romanda bu iki karakter aracılığıyla kuşaklar arası yalnızlık ve toplumdan kopuş teması farklı semboller üzerinden derinleştirilir.

Yapıt boyunca yalnızlık ve toplumdan uzaklaşma, güvenlik ürünleri sembolü üzerinden de ele alınır. Arif’in yeni evine taşındıktan sonra zamanla toplamaya başladığı Güvenlik ürünleri, toplumdan uzaklaşmasının sessiz bir göstergesidir. Kaya Güvenlik Ürünleri dükkânı, Arif için başlangıçta önemsiz bir detayken, zamanla dış dünyaya karşı olan kuşkularını avutma çabası ile sığındığı bir yere dönüşür. Arif, çelik kapı, alarm sistemi ve kilitler gibi güvenlik ürünlerini kendisini dış dünyadan korumaya çalışmak için kullanır. Bu durum, Arif’in dış dünyayı ve toplumu bir tehdit olarak algılandığını okuyucuya iletir. Roman boyunca, Arif gitgide toplumdan

uzaklaştıkça ve hayatındaki sayılı insan ile bağlarını zedeledikten sonra kendisini Kaya Güvenlik Ürünleri dükkanında bulur. *“Telefonu kapayınca, vitrinde kocaman asma kilitler olan küçük bir dükkân gördüm. Demir kapıya uyacak büyüklükte bir tane aldım. Anahtarını anahtarlığa taktım. Anahtarlıkta dört anahtar vardı: sokak kapısının, daire kapısının, demir kapının, asma kilidin...”* (BIÇAKÇI, 149). Satın aldığı güvenlik ürünleri, Arif ve dış dünya arasında fiziksel bir bariyer kurarak onda sahte bir güvenlik algısı yaratır. *“Bir an önce eve dönüp üzerime kapılar kilitleyerek beklemek istedim dışarıda geçirdiğim her saniye huzurumu kaçırıyor, sinirlerimi bozuyor, zihnimi bulandırıyordu. Evin dışında aldığım her nefes, hayatımın fırsatını kaçırmakta oluşundan kaynaklanan bir tür vicdan azabına dönüşerek içimi zehirliyordu.”* (BIÇAKÇI, 232). Arif için bu ürünler güvenliği ve korumayı sembolize eder. Toplumla kendisi arasına kurduğu bu fiziksel bariyerlerin onu yalnızlık ve aidiyetsizlik hissinden koruyacağını düşünmektedir. Ancak bu kendisi için yarattığı güvenlik algısı, aslında onu daha da izole eder. *“Fazla düşünmeden kendimi dışarı atıp kapıyı çektim. Kilitlemedim. Demir kapıyı ve asma kilidi de açık bıraktım.”* (BIÇAKÇI, 196). Arif, bu güvenlik önlemlerine karşı gösterdiği özene rağmen, komşusunu ziyaret etmeye gittiği sahnede herhangi bir güvenlik düzeneğini kullanmayarak tüm önlemlerini unuttur. Bu durum, Arif’in kuşkularının kaynağının dış dünya değil, yalnızlık olduğunu açıkça ortaya çıkarır. Beste çalışmaları ilerledikçe, Arif toplumdan giderek daha da çok kopar, bu süreçte de envai çeşit güvenlik ürünü biriktirir ve birçok ilişkisini bırakır. Ancak albümü ve besteleme sürecini tamamladığında topluma geri döner. Besteler bittikten sonra etrafı toplayıp güvenlik ürünlerini söktürdüğü sahne, Arif için bir dönüm noktasıdır.

4) MEKAN KULLANIMI ÜZERİNDEN YABANCILAŞMA

Pastane uzamı roman boyunca sosyal bağları ve huzuru sembolize eder. Bu mekân, Arif'in hayatında işi bıraktıktan sonra bulunan son düzenli alan olarak öne çıkar. Pastane, Arif'in işini bırakıp yeni evine taşınma süreci boyunca spontane bir şekilde günlük rutininin parçası haline gelir. Çalıştığı zamanlarda hep acele içinde paket alıp çıktığı bu pastanede oturmak, Arif için çok caziptir. Pastanenin dış dünyanın hızlı temposundan bağımsız oluşu, Arif'in bilinç akışı süresince yapılan detaylı betimlemeler üzerinden okuyucuya hissettirilir. *“Çalıştığım dönemde bu pastanede oturmam yasak gibiydi. Zaman pastanenin aleyhine işliyordu. Masaların hiçbirisi benim için oraya konulmamıştı. Oturan müşteriler için arzu nesnesi olan yiyecekler benim için temel ihtiyaç maddesiydi. Açlıktan ağrıyan mideme tıkıştırılacak sıcak bir şeyler... Paketimi alıp gergin iş temposuyla kasılıp gevşeyen huzursuz iş yerime gitmek üzere kapıdan her çıktığımda, aklım pastanenin boşlukta asılı duran huzurunda kalıyordu. İşte ben de masalardan birinde oturuyordum. Pastane beni de huzuruna kabul etmişti”* (BIÇAKÇI, 20). Çalışma ve iş hayatının telaşından bağımsız pastane, Arif tarafından huzurun sembolü olarak görülür. Ne kadar geçmiş hayatının kargaşası ve telaşından uzak olsa da pastane arif için yine de bir rutinin parçası olur. Bu oluşan rutin, Arif'in kendisini tamamen albümüne adayıp izole etmeden önce toplumla kurduğu son bağıdır. Bunun yanı sıra, pastane uzamı Arif'in Ender ve Ceren ile görüştüğü mekandır. Pastane, bir toplanma yeridir ve sosyal bağları sembolize eder. Yeni evine taşındıktan sonra pastaneye gitmeyi bırakması, Arif'in sosyal hayattan duygusal olarak çekilmenin yanı sıra, fiziksel olarak da çekildiğini gösterir.

İşini bırakmış olmasına rağmen, Arif kendisini pastanedeki huzurlu ortama tam olarak ait hissetmez. *“Tüm bu eskiliğin arasında olmanın nesini sevdiğimi bilmiyordum. Onlarla birlikte*

eskidiğim için mi, onlara göre genç ve taze kaldığım için mi, yoksa bambaşka bir sebepten dolayı mı?” (BIÇAKÇI, 56). Pastaneye ne kadar sıklıkla gidiyor olsa da kendisini o uzama ve uzamdaki başkalarından ayrı görür. Özellikle pastanede otururken gözlemlediği yaşlıları uzunca betimler ve eleştirir. “Öne eğilmiş, kendilerine yasak olan tatlıları yiyorlardı. Sağlıkları için aşırı derecede zararlı olmasına rağmen arsız çatal darbeleriyle tüketiyorlardı önlerine konanları. Aslında yenmeden de durunabilirdi pekâlâ. Fakat hayatlarındaki her türlü aşkın, hırsın, ihtirasın tükenmesiyle birlikte, karşı koyulamayan tutkuların temsilcisi olarak sadece tabaklarındaki şekilsiz tatlı parçaları kalmıştı. Ondan da vazgeçmek, heyecandan yoksun bir hayatın sınırlarına dahil olmak, bir anlamda ölmek demekti. Her yasak lokmadan sonra sinir bozucu bir mutlulukla aydınlanıyordu yüzleri.” (BIÇAKÇI, 165) Arif’in yaşlıların sürdürdüğü gibi, koşuşturmasız ve sakin bir yaşam arzulamasına rağmen bu tarz bir hayatın ne kadar toplumdan soyutlayıcı ve monoton olduğunu tespit edebilişi, kendi hayatı göz önünde bulundurulunca davranışlarında bir çelişki yaratır. Pastanedeki yaşlılar, okuyucuya Arif’in bilinçaltının kendisine yaşattığı izolasyona ne kadar karşı olduğunu gösterir. Onları ne kadar eleştiriyor olsa da Arif de yaşlılarla benzer bir durumdadır.

5) SONUÇ

“Apartman Boşluğu” yapıtı, modern kent yaşamının birey üzerinde yarattığı yalnızlık ve yabancılaşma duygularını ele alan bir eserdir. Romanda odak figürün içinde bulunduğu sosyal çevre, kurduğu ilişkiler ve yaşadığı psikolojik süreçler incelendiğinde bireyin toplumla kurduğu bağların giderek zayıfladığı görülür. Kent yaşamının anonim yapısı, insanların birbirlerine fiziksel olarak yakın fakat duygusal olarak uzak olmalarına neden olur. Bu durum romanda hem odak figür Arif’in davranışlarında hem de anlatının genelinde açık biçimde hissedilir. Çalışmada odak figürün yaşadığı bu süreçler üç ana başlık altında değerlendirilmiştir: Karakterler ve bakış açıları üzerinden yabancılaşma, semboller üzerinden yabancılaşma ve uzam üzerinden yabancılaşma. Bu başlıklar aracılığıyla romanda yalnızlık temasının farklı anlatım düzlemlerinde nasıl işlendiği incelenilmiştir.

Romanın merkezinde yer alan Arif karakteri, yabancılaşma sürecinin en belirgin görüldüğü figürdür. Arif’in toplumla kurduğu ilişkilerin yapıt boyunca giderek zayıflaması, onun hem sosyal hem de duygusal anlamda yalnızlaşmasına yol açar. Özellikle Ceren ile olan ilişkisi bu durumun anlaşılmasında önemli bir rol oynar. Ceren’in Arif’in yaşadığı değişimi ilk fark eden karakterler olması, okuyucuya Arif’in içsel dönüşümünü dışarıdan gözleme şansını verir. Arif’in Ceren’in hayatına girip çıkması, çalkantılı bir romantik ilişki olmanın ötesinde, bireyin bağ kurma konusunda yaşadığı zorlukları ve toplum ile olan ilişkisinin kırılganlığını sembolize eder. Bu durum, romanda bireyin yalnızlaşma sürecinin yalnızca bireysel bir problem değil, aynı zamanda toplumsal bir problem olduğunu gösterir.

Romanda kullanılan semboller ise yabancılaşma temasının güçlendirilmesinde önemli bir işlev görür. Komşu apartmanlarda yaşayan insanların birbirleriyle sınırlı ve yüzeysel ilişkiler kurmaları,

modern şehir yaşamında toplumdaki iletişimsizliği ortaya koyar. Bu durum, romanda işlenen yalnızlık temasını daha görünür hâle getirir. Yazarın mekân ve nesneleri sembolik bir anlatım aracı olarak kullanması, romanın anlatımını zenginleştirir ve okuyucuyu metni farklı açılardan yorumlamaya teşvik eder. Yapıtdaki odak figürün yaşadığı süreçler değerlendirildiğinde, geleneksel toplum yapısından modern kent yaşamına geçişin birey üzerinde yarattığı etkiler açık biçimde görülür. Kent yaşamının getirdiği anonimlik ve bireyselleşme, insanların birbirleriyle kurdukları bağların zayıflamasına neden olur. Bu durum romanda Arif karakterinin hem psikolojisini hem de sosyal ilişkilerini doğrudan etkiler. Bireyin kalabalıklar içinde yalnızlaşması, modern toplumun en önemli sorunlarından biri olarak romanda güçlü bir şekilde belirtilir. Odak figürün yaşadığı içsel çatışmalar ve yalnızlık duygusu, toplum yapısında yaşanan değişimlerin birey üzerindeki etkisini gösteren önemli örnekler sunar.

Sonuç olarak “Apartman Boşluğu” romanında bireyin toplumla kurduğu bağların zayıflaması ve bunun sonucunda ortaya çıkan yalnızlık ve yabancılaşma temaları farklı anlatım araçlarıyla işlenilmiştir. Yazar, karakterin iç dünyasını, kurdukları ilişkileri ve içinde bulundukları mekânları kullanarak modern kent insanının yaşadığı sosyal kopuşu etkili bir şekilde ortaya koymuştur. Roman, bireyin kalabalıklar içinde nasıl yalnızlaşabileceğini ve toplumla olan bağlarının nasıl giderek zayıflayabileceğini gösteren önemli bir yapıt olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda eser, modern yaşamın birey üzerindeki etkilerini anlamak açısından önemli bir edebî metin olarak karşımıza çıkar ve yabancılaşma temasının Türk edebiyatındaki güçlü örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

1. Bıçakçı, Hakan. *Apartman Boşluğu*. 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2020.